

Akiről kisbolygót neveztek el

Egy unalmas óra alatt a padtársam furcsa papírt nézegetett a pad alatt. A cigaretta-szünetben — mert 1970-ben még ez is járt a diáknak — megtudtam, hogy csillagterképről van szó. Barátom később elmondta, hogy van egy amatőrcsillagász ismerőse, a Béla, és ha érdekel a dolog, szívesen összehoz vele. Így ismertem meg Szentmártoni Bélát és így fertőzödtem meg a csillagászáttal.

Szentmártoni Béla (1931–1988)

túlnőve gyorsan elkezdte szervezni az akkori CSBK (Csillagászat Baráti Köre) tagjai között az Albireo Amatőrcsillagász Klubot (AAK). Az AAK-nak bárki tagja lehetett, ha észlelt!

Az észlelések közreadása, ill. a korábbi évek termésének bemutatása a Lyra című, írógéppel sokszorosított, és ma már muzeális értékű amatőrcsillagászati ritkaságnak számító kiadvánnyal kezdődött. A Lyra a 7. számig élt, majd később megjelent a szintén írógéppel sokszorosított, de már több észlelési témát is bemutató *ős-Albireo*, melyből egy szám készült.

Béla időközben a kaposvári amatőröket maga mögött tudva folyamatosan ostromolta az ismeretterjesztés akkori fellegvárát, a TIT-et, egy hivatalos csillagász klub létrehozása ill. egy nagyobb példányszámú kiadvány megjelentetése érdekében. 1971 nyarán végül is sikerült, az Albireo Amatőrcsillagász Klub a TIT Somogy Megyei Szervezetén belül működve lehetőséget kapott egy stencilesen sokszorosított kiadvány, az *Albireo* megjelentetésére. Az *Albireo*t térítésmentesen megkapta minden észlelést beküldő amatőr. Ha valaki nem észlelt, csak indokolt esetben kaphatta a lapot, pl. katonai szolgálat, tanulmányi elfoglaltság vagy családi problémák esetén. Az alapító tagok közös megállapodással örökös jogot szereztek a kiadványra. Talán

nem árt megemlíteni, hogy az AAK-ot összesen öt amatőr alapította: Szentmártoni Bélán kívül még Gombás Géza, Hudi László, Horváth László és jómagam.

Az amatőrcsillagászatban régebben ténykedők bizonyára tudják, hogy a másik, ún. központi észlelési tájékoztató, a Meteor, szintén 1971-ben indult, ifj. Bartha Lajos vezetésével. Korábban ugyan történt kezdeményezés a témakörök megosztására, de ez különböző okok miatt meghiúsult. Az észlelő amatőrök nagy többsége az ország minden részéből az Albireo Klub részére küldte be megfigyeléseit ill. támogatta elképzeléseinket. Természetesen a központi nyomás nem maradt el. Az Albireo Klub hamarosan beszüntette TIT-en belüli tevékenységét, és névleg Kaposvár másik művelődési intézményéhez, a Killián György Művelődési házhoz csatlakozott, míg az Albireo a kaposvári kórház akkoriban modernnek számító nyomdájában készült, rotaprint sokszorosítással.

Az albireós évek minden bizonnyal legnagyobb hatása abból eredt, hogy a tagság az észlelési tájékoztatók mellett folyamatosan kapott egyéb kiadványokat, észlelési tájékoztatókat, térképeket, cikkkfordítás-gyűjteményeket, melyek nagy részét szintén Béla fordította, rajzolta ill. írta.

Az egyre nagyobb igénybevételt természetesen Ő sem bírta a végtelenségig, a megnövekedett észlelési anyag szükségessé tette a rovatosítást ill. a rovatvezetők segítségét. Szentmártoni Béla soha nem törekedett egyeduralomra, sőt, mindig kompromisszumokat keresett, és minden önálló kezdeményezést támogatott kiadvány téren. Bizonyára sokan olvassák az újraindult Dracót, mely korábban szintén élvezte Béla támogatását, és annak ellenére, hogy egy kis baranyai faluban, Bólyban adták ki, sokat segített azokban a hónapokban — 1980-ban —, amikor az Albireo megjelenését lehetetlenné tették. Az egyes témakörökre specializálódó kis lapok kiadásában is sokat segített, ilyen volt pl. — a teljesség igénye nélkül — a Cirrusz, a Shedir, a Magnitudo és a Cygnus.

Az Albireo és az egyre jobban erősödő Meteor, mely időközben kinevelte saját észlelőgárdáját, folyamatosan szembenállt egymással, bár véleményem szerint az ellentét nem a kaposváriaknak volt köszönhető! A régi vitákat már nem kell feleleveníteni, de muszáj megemlíteni, mivel ennek is része volt abban, hogy Béla egészségi állapota megromlott. A legnagyobb „csapás”, így visszaemlékezve, 1984-ben érte Bélát, amikor a Meteor — felrúgva minden korábbi megállapodást —, elindította a mély-ég rovatot. (Még 1980-ban olyan megállapodás született, hogy az Albireo Nap-, bolygó-, meteor-, fogyatkozás- és üstökösrovata a Meteorban folytatja a munkát, ugyanakkor a Meteor nem foglalkozik mély-ég és kettőscsillagészlelésekkel.). Az Albireo megjelentetése egyre nagyobb munkával járt, így egyre többen kapcsolódtak be a szerkesztésbe több-kevesebb sikerrel, végül az egész kiadvány átkerült a Göncöl Társasághoz. Az Albireo mint észlelési tájékoztató a mai napig is megjelenik, bár véleményem szerint nyugodtan kaphatna nagyobb nyilvánosságot, mint jelenleg!

Szentmártoni Béla neve összenőtt az Albireo Klubbal, és az országhatáron belüli tevékenységével talán a legtöbbit tette a magyar amatőrcsillagászatért, de mindenképpen meg kell említeni külföldi tevékenységét is. A magyar észlelőmunka ún. angolszász stílusa egyértelműen neki köszönhető, az ún. német stílus, melyet eleinte a Meteor kívánt meghonosítani, nem igazán vált be. A magyar amatőrcsillagászati megfigyelések tömeges külföldre juttatása is neki köszönhető. Az AAVSO-val kiépített személyes kapcsolata révén egyre több magyar amatőrt szponzoráltak a tehetősebb amerikai tagtársak. Az észlelőmunkát távcsövek készítésével is próbálta segíteni. Sok nagy fényerejű RFT-t csiszolt amatőr barátainak szinte ajándékként, sorozatban készített okulárokat stb.

Szentmártoni Béla sírja Hencsén. A síremléket művészi kivitelű napóra díszíti

A kaposvári csillagvizsgáló természetesen nagy álma volt, és rengeteget küzdött érte. Sok-sok harc, megalkuvás után tette lehetővé a TIT, hogy felépülhessen a Kaposvári Uránia Bemutató Csillagvizsgáló. Ez az intézmény — eredeti céljától eltérően — soha nem vált a kaposvári amatőrök otthonává, de ennek oka az üzemeltetőben keresendő.

Mi kaposváriak, akik az Albireón nőttünk fel, talán mindenkinél jobban tudjuk, hogy Szentmártoni Béla mit adott Nektek, akik most a Meteorban olvassátok e sorokat. Az a néhány kilométeres szikladarab, melyet egy ideje Szentmártoni-kisbolygó néven ismer a világ, méltán viseli 1988-ban eltávozott amatőrtársunk nevét, s állít neki ha nem is örök, de hosszú időre szóló emléket.

Ezúton is köszönjük Mizser Attilának, hogy a névadási eljárást lebonyolította.

HEVESI ZOLTÁN

Vízonteladókat keres a Magyar Csillagászati Egyesület az 1995-ös Meteor csillagászati évkönyv terjesztésére. Kérjük tagjainkat, hogy segítsék könyvünk eljuttatását legalább a megyeszékhelyek egy-egy könyvesboltjába. Klubok, szakkörök, iskolák számára – legalább 10 pl. rendelése esetén – 20% kedvezményt adunk.

Érdeklődni az MCSE címen lehet (1461 Budapest, Pf. 219.), ill. a 186-2313-as telefonszámon.

Béla kisbolygója

A *The Minor Planet Circular* július 22-i száma (MPC 23792) közölte a hírt, miszerint az IAU kisbolygót nevezett el Szentmártoni Béláról. A rövid indoklás: „Szentmártoni Béla (1931–1988) kiemelkedő magyar amatőrcsillagász emlékére elnevezve. Az Albireo Amatőrcsillagász Klub és az Albireo c. lap alapítója, cikkeivel és fordításaival nagyban segítette a magyar amatőrcsillagászat fejlődését. Béla sokoldalú amatőr volt, mély-ég és kettőscsillag-észlelésekre specializálta magát, de változócsillagokat is megfigyelt. Távcsőtükröket is készített.”

A kisbolygót Kulin György fedezte fel 1938. január 6-án a svábhegyi 60 cm-es reflektorral. Akkor az 1938 AD ideiglenes jelölést kapta, ám nem sikerült pontosan meghatározni az égitest pályáját. Az elveszett kisbolygót többször is észlelték (1957, 1964, 1971, 1980, 1981), de a megfigyeléseket csak 1986-ban tudták úgy összeilleszteni, hogy sorszámot kaphasson az égitest. Amennyiben a rá eső fénynek csak a 2%-át veri vissza, átmérője 20 km, de ha 10%-át, akkor mindössze 8 km-es. Legközelebb 1995. november 4-én lesz napközben.

Név	Felfedezés		q	e	i	P
	jelölése	dátuma				
1436 Salonta	1936 YA	12.11.	2,9110	0,0743	13 ^o 870	5,58
1441 Bolyai	1937 WA	11.26.	2,0046	0,2379	13,929	4,27
1442 Corvina	1937 YF	12.29.	2,6548	0,0766	1,251	4,87
1444 Pannonia	1938 AE	01.06.	2,7162	0,1383	17,747	5,60
1445 Konkolya	1938 AF	01.06.	2,5392	0,1856	2,284	5,51
1452 Hunnia	1938 DZ1	02.26.	2,5050	0,1966	14,194	5,51
1489 Attila	1939 GC	04.12.	2,7752	0,1352	2,405	5,75
1513 Mátra	1940 EB	03.10.	1,9775	0,0981	3,973	3,25
1538 Detre	1940 RF	09.08.	1,8498	0,2170	4,440	3,63
1546 Izsák	1941 SG1	09.28.	2,8137	0,1150	16,159	5,67
1710 Gothard	1941 UF	10.20.	1,7022	0,2670	8,459	3,54
2043 Ortutay	1936 TH	11.12.	2,7928	0,1036	3,090	5,50
2058 Róka	1938 BH	01.22.	2,6189	0,1595	2,542	5,50
2242 Balaton	1936 TG	10.13.	1,9476	0,1180	2,541	3,28
2712 Keaton	1937 YD	12.29.	2,0835	0,0364	0,815	3,18
2738 Viracocha	1940 EC	03.12.	2,4082	0,1148	1,117	4,49
3019 Kulin	1940 AC	01.07.	2,7229	0,0501	3,217	4,85
3380 Awaji	1940 EF	03.15.	2,7639	0,0274	3,240	4,79
3427 Szentmártoni	1938 AD	01.06.	1,9750	0,1343	2,604	3,45

A Kulin György által felfedezett és végleges elnevezést kapott kisbolygók.
q= perihéliumtávolság, e= excentricitás, i= pályahajlás, P= keringési idő (év)

Sajnos a több Kulin-féle, elveszett kisbolygó közül sokat „íróasztalon” fedeztek fel újra. Japán és amerikai csillagászok számítógép segítségével azonosították őket, később észlelt kisbolygópozíciók alapján. Így a névadás joga már az övéké is volt. Ezért nevezték el Kulin György egy-egy kisbolygóját egy japán és egy inka mitológiai alakról (Awaji, Viracocha), valamint a film hőskorának nagy komikusáról, Buster Keatonról (Keaton). (SRY)

Új MCSE tagok névsora, lakhelye és a belépés éve (1201–1300)

1201. Szerelem Márk	Csemő	1994	1251. Tulézi Tiborné	Budapest	1994
1202. Polgármesteri Hiv.	Mogyorósbánya	1994	1252. Dr. Pellikán János	Budapest	1994
1203. Tertia Bt.	Budapest	1994	1253. Apáti Zoltán	Fonyód	1994
1204. Móricz Zs. Gimn.	Kisújszállás	1994	1254. Szkladányi Olivér	Budapest	1994
1205. Szabadidő Központ	Esztergom	1994	1255. Reichardt András	Budapest	1994
1206. Közgazd. Szakköz.	Szombathely	1994	1256. Porhanda Zsolt	Kecskemét	1994
1207. Dr. Hangay István	Szekszárd	1994	1257. Kristofóri Szabolcs	Ménfőcsanak	1994
1208. Riss József	Dorog	1994	1258. Kovács Attila	Vác	1994
1209. Bugya Titusz	Pécs	1994	1259. Srágli Attila	Egervár	1994
1210. Facsó Gábor	Baja	1994	1260. Kalla Géza	Vác	1994
1211. Laczkó Tibor	Budapest	1994	1261. Blaskó Gergely	Budapest	1994
1212. Bezzegh Imre	Szabadka, YU	1994	1262. Farkas József	Budapest	1994
1213. Sárosi Magdolna	Budapest	1994	1263. Királyné Bagi Judit	Józsa	1994
1214. Csicsel Mónika	Szeged	1994	1264. Vargyi Antal	Bácsalmás	1994
1215. Dr. Huszár Miklósné	Budapest	1994	1265. Holdingner Emese	Veszprém	1994
1216. Gallyas Richárd	Budapest	1994	1266. Darvas Katalin	Budapest	1994
1217. Szanyi János	Győr	1994	1267. Galgóczy András	Budapest	1994
1218. Tiry Péter	Solymár	1994	1268. Debreceni Károly	Budapest	1994
1219. Varjasi Csilla	Nyíregyháza	1994	1269. BDTF Könyvtár	Szombathely	1994
1220. Gálfalvi Zsolt	Madaras	1994	1270. Ifj. Dombly György	Szigetsz. miklós	1994
1221. Tuza László	Gyöngyóshalász	1994	1271. Pálffy Balázs	Szeged	1994
1222. Fülöp István	Budapest	1994	1272. Halász Ferenc	Eger	1994
1223. György Lászlóné	Székesfehérvár	1994	1273. Sik Attila	Budapest	1994
1224. Zunkó Róbert	Gyöngyös	1994	1274. Szabó Gergely	Nagykőrös	1994
1225. Reininger Ágnes	Budapest	1994	1275. Patócs Melinda	Gyöngyös	1994
1226. Csányi Janek	Szeged	1994	1276. Szabó Melinda	Gyöngyös	1994
1227. Szabó Gábor	Szeged	1994	1277. Rózsa Balázs	Budapest	1994
1228. Viski Katalin	Sárbogárd	1994	1278. Tóth Zoltán	Fertőszentmiklós	1994
1229. Halmi László	Zalaegerszeg	1994	1279. Solymosi Tamás	Paks	1994
1230. Halász György	Gödöllő	1994	1280. Széchenyi I. Gimn.	Zalaegerszeg	1994
1231. Schné Attila	Nemesvámos	1994	1281. Ifj. Süle Tamás	Budapest	1994
1232. Ifj. Horváth Pál	Budapest	1994	1282. Vida Tibor	Pécs	1994
1233. Glász Gábor	Környe	1994	1283. Udvari Gábor	Eger	1994
1234. Bíró Tamás	Budapest	1994	1284. Budai Antal	Budapest	1994
1235. Handa Ákos	Miskolc	1994	1285. Szoboszlai Rita	Budapest	1994
1236. Farkas Ferenc	Esztergom	1994	1286. Jankó Zoltán	Ács	1994
1237. Kovács Sándor	Linz, A	1994	1287. Kacze Ferenc	Székesfehérvár	1994
1238. Szabó Zsolt	Salgótarján	1994	1288. JATE Kis. Fiz. T.	Szeged	1994
1239. Szigeti Balázs	Debrecen	1994	1289. Torkos Levente	Szeged	1994
1240. Hevesi Imre	Domaszék	1994	1290. Baglyas Gábor	Kelebia	1994
1241. Egri Alajos	Budapest	1994	1291. Ifj. Máté Zoltán	Mátrafüred	1994
1242. Horváth Zoltán	Várpalota	1994	1292. Kőrösi Viktor	Miskolc	1994
1243. Kiss János	Gödöllő	1994	1293. Bodnár Vilmos	Miskolc	1994
1244. Oszkó Albert	Szeged	1994	1294. Becker Norbert Gy.	Budapest	1994
1245. Czeber László	Sáta	1994	1295. Gabányi Krisztina	Budapest	1994
1246. Horváth Edina	Győr	1994	1296. Szántai József	Táborfalva	1994
1247. Süle Tamás	Budapest	1994	1297. Mezei Balázs	Zalaegerszeg	1994
1248. Horváth Barnabás	Keszthely	1994	1298. Vadász Róbert	Mezőfalva	1994
1249. Németh Balázs	Budapest	1994	1299. Kai Sándor	Nagykanizsa	1994
1250. Hajdu Magdolna	Budapest	1994	1300. Csizmadia Ákos	Zalaegerszeg	1994